

НАВЧАННЯ ГРАМОТИ Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ

ЧАСТИНА ДРУГА

1
клас

НОВА
УКРАЇНЬСЬКА
ШКОЛА

О. Л. Іщенко
С. П. Логачевська
О. М. Ващенко
Л. В. Романенко

НАВЧАННЯ ГРАМОТИ Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ

1

клас / частина друга

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК

Літера ЛТД

2018

УДК[37.016:003-028.31] (075)

I-98

Схвалено для використання у загальноосвітніх навчальних закладах, які працюють в межах дослідно-експериментальної роботи Всеукраїнського рівня за темою «Розроблення і впровадження навчально-методичного забезпечення початкової освіти в умовах реалізації нового Державного стандарту початкової загальної освіти», комісією з педагогіки та методики початкового навчання Науково-методичної ради з питань освіти Міністерства освіти і науки України (лист Інституту модернізації змісту освіти № 21.1/12-Г-830 від 20.12.2017)

Рецензенти:

Грітченко Т. Я., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри фахових методик та інноваційних технологій у початковій школі Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Роєнко Л. М., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри фахових методик та інноваційних технологій у початковій школі Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Григорова К. М., заступник директора з навчально-виховної роботи ЗОШ I—III ступенів № 10 Ніжинської міської ради, учитель початкових класів, учитель-методист;

Шамрило О. Г., учитель початкових класів ЗОШ I—III ступенів № 10 Ніжинської міської ради, учитель вищої категорії, старший учитель.

Іщенко О. Л.

I-98 Навчання грамоти. Я досліджую світ. 1 клас. Частина друга : навчальний посібник для загальноосвітніх навчальних закладів / О. Л. Іщенко, С. П. Логачевська, О. М. Ващенко, Л. В. Романенко. – Київ : Літера ЛТД, 2018. – 128 с.

ISBN 978-966-178-877-9

Під однією обкладинкою відповідно до принципу тематичної інтеграції об'єднано матеріал двох навчальних предметів. Такий підхід сприятиме формуванню в учнів цілісної картини світу, а вчителям допоможе оптимально організувати навчальний процес, забезпечивши основу для творчої роботи. Посібник реалізує методику індивідуального підходу до учнів з різним рівнем підготовки і навчальних досягнень.

Для використання у другому півріччі навчального року в 1-му класі.

УДК[37.016:003-028.31] (075)

© О. Л. Іщенко, С. П. Логачевська, О. М. Ващенко, Л. В. Романенко, 2018

© А. В. Стогов, художнє оформлення, 2018

© «Літера ЛТД», 2018

ISBN 978-966-178-877-9

ЗМІСТ

ПРО ГОДИННИК І ЧАС	6
букви Г, Ґ	8, 11
ПРО СОНЦЕ, СВІТЛО І ТІНЬ	16
букви Й, Я	18, 20
ЗЕМЛЯ — НАШ СПІЛЬНИЙ ДІМ	26
букви Ц, Ч	28, 30
УКРАЇНА — МОЯ БАТЬКІВЩИНА	36
букви Ж, Ї	38, 40
МАНДРУЄМО УКРАЇНОЮ	46
букви Ш, Х	48, 50
РІЗНОМАНІТНА ПРИРОДА УКРАЇНИ	56
букви Ю, Є	60, 62
ПОВІТРЯ. ЯК ЛЮДИ НАВЧИЛИСЯ ЛІТАТИ	68
буква Щ	70
ПРО ПРАВА І ПРАВИЛА	78
буква Ф, буквосполучення Дз	80, 82
ВІТАЄМО ВЕСНУ	88
буквосполучення Дж і апостроф	90, 92
МИ ЗНАЄМО АБЕТКУ!	98
читання	98, 102, 104
письмо	103, 105
ЩО ПОТРІБНО ДЛЯ ЖИТТЯ	108
читання	110, 112, 114
письмо	111, 113, 115
ЯК МИ ОТРИМУЄМО ІНФОРМАЦІЮ	118
читання	120, 122, 124
письмо	121, 123, 125

ЯК ПОБУДОВАНО ПОСІБНИК

Тематичний принцип організації — 5 розворотів на кожен тиждень

«Навчання грамоти»

Індивідуальний підхід до учнів з різним рівнем підготовки і навчальних досягнень

■ Для тих, хто вчиться читати

Цц

цирк цирк

ца цац цо цоц цу цуц ци циц це цец ця цяц цю цюц ці ціц

цап сонце зайці ведмедиця
цапена лице лисиці левцяця
цапнути кільце горобиці вовчиця

цирк — цирковий цегла — цегляний

Завець, горобець, стілець, молодець, кравець.

Цукор, цукровий, цукерка, цукрувати, цукерничя.

Синиця — суніця, цяця — цяцька, цап — цар.

Велике цабе:
Як цуцик.

28

■ Тексти для читання (обсяг визначає учитель індивідуально)

Тато приніс квитки в цирк. Я зраділа, бо циркові вистави дивилася тільки по телевізору.

Ми прибули завчасно. Сіли на місця в десятому ряду. Арена, сцена в цирку, — кругла. Так усім добре видно. Артисти вибігли один за одним. Клоун на велосипеді з одним колесом підкидав і ловив 5 тарілок. За ним стрибав цуцик. Атлет підняв на палиці і покрутив 8 гімнастів — як на каруселі. Потім були танці на ливні під куполом, повітряні акробати. Фокусник витягував зайців з цупіндра.

Була нас сиділи іноземці. Вони раділи й аплодували разом з нами. Мову цирку не треба перекладати. Вона зрозуміла всім.

• Про яку артиста ти прочитав? Розкажи мамі з уривку. Кого і де відшукає вистава? Уто акробати? Кого з вистави артиста немає на малюнку? Для чого, на твоє думку, спорядив виставу акробат у цирку? Навщо люди ходять у цирк? Чому нову циркову треба переказати? Як і що кажи, як не треба переказати?

■ Формуємо читачську грамотність, критичне мислення

Досліджуємо мову
Розвиваємо мовлення

Бугай — птах з родини чапель. Довжина тіла до 80 см, дзьоб прямий. Для маскуванню підіймає дзьоб і зливається з фоном (осокою, високою травою). «Бухання» самців схоже на рев бика. Живиться жабами, пуголовками, дрібною рибою, комахами.

Шукає, шукаю, водяна, водничий, чапля.

Слова записані до кожного слова. Сильні звуки позначати червоним кольором.

Слова з літерою підкреслювати червоним кольором.

Склади з літер підкреслені приголосні звуки.

Склади з назви голосних і приголосних звуків.

Чому в трійці пропущена приголосна назва?

а й б г у

65

Для вправних читачів (згодом тексти можна використовувати для удосконалення навички читання всіх учнів)

Що змінилося?

Знайди зайве

Коли так кажуть?

● Запитання і завдання, які читає вчитель

ОБЛІТАВ ЖУРАВЕЛЬ

Облітав журавель
Сто морів, сто земель,
Облітав, обходив,
Крила, ноги натрудив.
Ми спитали журавля:
— Де найкраща земля?
Журавель відповідає:
— Краще рідної немає!

Платон Воронько

Питай, що означає слово в вірші «Облітав журавель». Чи бачив ти журавля про точне число?

СТРУМОК

— Ти куди біжиш, струмок?
— Через поле у ярку.
— І зулинився в ярку?
— Ні, звідтіль — в Десну-ріку!
— А з Десни-ріки куди?
— До Дніпровій воді.
— Попливу Дніпром у море,
В море Чорне, неозоре.

Варвара Гринько

42

ПОКАЛСАВ, НИКОЛАСЕ (УРІВОК)

Я вийшов зі школи, дивлюся, а на тротуарі мама. Вона побачила мене і закричала:
— Покалса, Николасе, ми загіршили!
Я навіть нічого не встиг запитати.
Мама казала мені за руку і попливти за собою. Заскандів, закричав, ми зупинилися перед немалою будинком. Нарешті дочка відчинилася. Я побачив перед собою вродливу жінку, яка промовчала:
— Прости, Николасе! Рада вітати тебе на першому уроці гри на скрипці!
— Покалса, Николасе, ми загіршили!
Ми неслися, нічого не маючи, доки не дійшли до великої будівлі. Я нічого не чув, нічого не бачив, однієї миті в мене було:
— Прости! Мене звати Билі Боні. Я буду твоєю тренеркою з кападе.
Тренувалися тільки до закінчення, а мама вже тепер не мене зі спортивного залу.
І ми знову поплили так, що лише будинок митотіло. **Не встиг я й нічого не чути**, не устиг ступи у плавання і в одній миті вийшов з води. Я виступав у студентську воду і цілу годину пробродив в ній, доки дочка **тигана** не зупинила мене на дні.
У ваторок естафету прийняв тато. Щойно скінчилися уроки, він гукає:
— Покалса, Николасе, ми загіршили!
Де ми з ним тільки не були: на курсах кулінарів і міс Аллоуарі; і в оркестрі, яким керував містер Сильвестрі; в гірському домі міс Обові; і на фігурному катанні в місці Обові.
...Через два тижні життя за таким розкладом і **ладно вийти** неможливо. Через три тижні — **ладно вийти**. А вже коли менше чотирьох годин, то **ладно вийти**, як **випливати гамбрін**.
Жить тіло. Переказ з життя Анатолія Сабана
вони так називаються.

13

«Я досліджую світ»

Тема тижня

Проблеми тижня

Тексти для слухання*

ПОВІТРЯ. ЯК ЛЮДИ НАВЧИЛИСЯ ЛІТАТИ
буква Щ

Як побачити і почути повітря? Чому повітря важливе? Чим корисний вітер? Як дбати про чистоту повітря? Як люди навчилися літати?

Просто зараз глибоко вдихни. Видиши. А тепер вдихни і затримай дихання. Чи довго вдалося протриматися? Зазвичай люди можуть не дихати близько хвилини. Повітря потрібне рослинам і тваринам. Дихають навіть риби. За допомогою зябер вони поглинають повітря з води.

Так, ми його не бачимо. Але воно є в квартирі і на вулиці, в горах і в ярах. Навіть у порожній тарілці. На щастя, нас оточує повітря. На превелике щастя, повітря оточує нашу Землю. Інакше ми просто не змогли б жити.

Якщо ти будеш уважним і спостережливим, то зможеш побачити повітря. І навіть почути.

- За допомогою малюнків розкажи, як можна побачити і почути повітря. Наведи свої приклади. Чи має повітря смак? Яка форма повітря? Чому повітря важливе? Навіщо потрібно провітрювати твою кімнату, клас під час перерви? Чому повітря навколо Землі стає дедалі брудніше? Як із цим боротися?

68

ЯКБИ НЕ ВІТЕР...

Якби не вітер, дощі випадали б лише над водоймами. Вітер же жиди і розносить воду по всій Землі. Без вітру пересохли б річки й озера.

Якби не вітер, у спекотних країнах стало б ще спекотніше, а в холодних — ще холодніше.

Якби не вітер, у містах було б неможливо дихати. Вітер видає забруднене повітря і приносить чисте — з лісів.

Якби не вітер, люди б не відкрили нових земель. Наші предки ставили на кораблі щогли з вітрилами. Вітер надівав вітрила і штовхав кораблі вперед.

Вітер допомагає рослинам переносити насіння. Він також переносить пилок з однієї рослини на іншу, щоб утворилися фрукти й овочі.

А чим ще корисний вітер?

Розкажи, чим корисний вітер у природі. Як люди використовували вітер у давні часи і сьогодні? Чи може вітер бути небезпечним?

69

Запитання і завдання, орієнтовані на вирішення проблеми, пошук відповідей шляхом аналізу текстів та ілюстрацій

Якби не вітер, дощі випадали б лише над водоймами. Вітер же жиди і розносить воду по всій Землі. Без вітру пересохли б річки й озера.

Якби не вітер, у спекотних країнах стало б ще спекотніше, а в холодних — ще холодніше.

Якби не вітер, у містах було б неможливо дихати. Вітер видає забруднене повітря і приносить чисте — з лісів.

Якби не вітер, люди б не відкрили нових земель. Наші предки ставили на кораблі щогли з вітрилами. Вітер надівав вітрила і штовхав кораблі вперед.

Вітер допомагає рослинам переносити насіння. Він також переносить пилок з однієї рослини на іншу, щоб утворилися фрукти й овочі.

А чим ще корисний вітер?

Розкажи, чим корисний вітер у природі. Як люди використовували вітер у давні часи і сьогодні? Чи може вітер бути небезпечним?

85

86

Навчання через спільну працю та моделювання реальних життєвих ситуацій, спостереження, дослідження

Розроблена система завдань — можливість використання не тільки в школі, а й для інших форм навчання

Сучасна візуальна складова: ілюстрації, схеми, інфографіка

* Тексти для слухання надруковано меншим шрифтом

Інтерактивна складова електронної версії посібника — аудіозаписи художніх текстів, виконані професійними дикторами. Для цього натисніть на піктограму лівою кнопкою мишки.

ПРО ГОДИННИК І ЧАС

букви Г, Г

На які пори року поділяється рік? Чому бувають день і ніч та змінюються пори року? Навіщо нам годинник? Що роблять люди протягом дня?

ЗНАХІДКА В ДІБРОВІ

Ми годинник знайшли в діброві,
В нього стрілка лише одна.
А навколо чотири слова:
Літо — Осінь — Зима — Весна.

Анатолій Качан

Що показує годинник, який знайшли в діброві?

Які ознаки пір року зобразив художник?

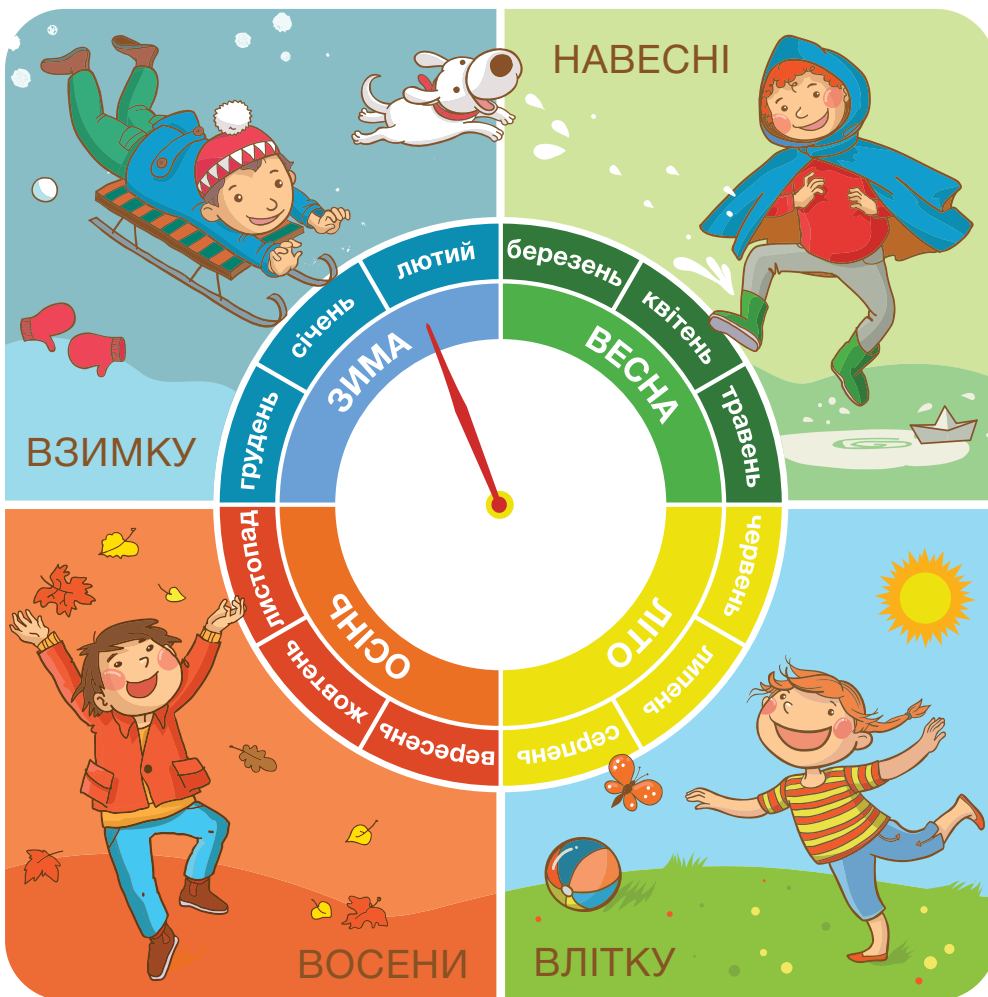
Які ознаки можна ще домалювати?

Скільки місяців у році?

Скільки місяців у кожній порі року?

Назви перший і останній місяці року.

Поясни, чому місяці назвали «листопад», «травень», «липень».

ДИВОВИЖНІ ПРИГОДИ В ЛІСОВІЙ ШКОЛІ

Одного ранку учні побачили біля школи розгублених учителів та заклопотаного директора Бурмила Михайловича. Усі зібралися під старим дубом і поглядали вгору на годинник.

В усьому лісі був лише один годинник. З великим дерев'яним маятником, з двома дубовими гилями, з дверцятами над циферблатом.

Обслуговувала годинник тітонька Зозуля. Щоразу, коли хвилинка стрілка підходила до цифри **дванадцять**, вона відчиняла дверцята, визирала і кувала на весь ліс стільки разів, скільки було годин. А для школи — додатково кувала **кінець** уроку й **початок** перерви. Ну й, звичайно, кінець перерви й початок уроку. Годинник хоча й був старий, але ходив дуже точно.

А от зараз годинник стояв. Тітонька Зозуля одчиняла дверцята, вискакувала і розгублено розводила крилами: «**Учора ввечері** все було гаразд. А **сьогодні вранці** прилетіла — стоїть!»

Бурмило Михайлович чухав лапою потилицю: «Що ж робити! Як починати уроки?»

Справді, які уроки без годинника? Коли починати, коли перерва, коли кінець перерви? Суцільна плутанина й безладдя.

— Може, до Карпа Карповича звернутися? — несміливо промовила Пантера Ягуарівна.

Ворону Карпу Карповичу — **триста** років, він у лісі наймудріший. Бо, як відомо, хто **довше** живе, той більше знає.

Карпо Карпович розплющив одне око (останні **сто років** він розплющував лише одне око), вислухав і сказав: «Зараз прилечу».

Після цього він ще **хвилин десять** дрімав. Нарешті змахнув сивими крилами й повільно полетів до дуба. Зазирнув прищуленим оком у годинник і сказав:

— Кар-тина ясна! В-кра-ли! Одне коліщатко в-кра-ли!

— Хто?

— Кра-дій!

•
Що трапилося в лісовій школі?

Які наслідки це мало для лісу і школи?

Опиши лісовий годинник.

Знайди серед виділених слів протилежні за значенням; слова, що відповідають на питання **скільки?**

Навіщо люди вимірюють час?

Всеволод Нестайко

Г г

ГОДИННИК

ГОДИННИК

ГОДИ́ННИК

—•|—•|—:•—

га	го	гу	ги	ге	гі
аг	ог	уг	иг	ег	іг

• Знайди два слова, які відповідають на питання *хто?*

гора	вага	г ^{ра}	г ^{він} т
гума	курагá	град	гном
гілка	пиріг	виног ^{ра} д	Гліб

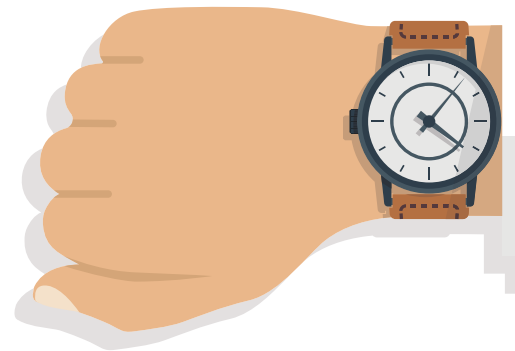
Годіна — **годінник** — **годинникáр**.

Горóд — городіти — горóдина.

Гірко — огірок.

Грав — грала — грали — грало.

Гнати — догна́ти — перегна́ти.

 Гора — кора, гриб — грип, грам — грім,
 голка — гілка, грім — крім, тигри — тітри,
 гірка — гірка́, дорóга — дорогá.

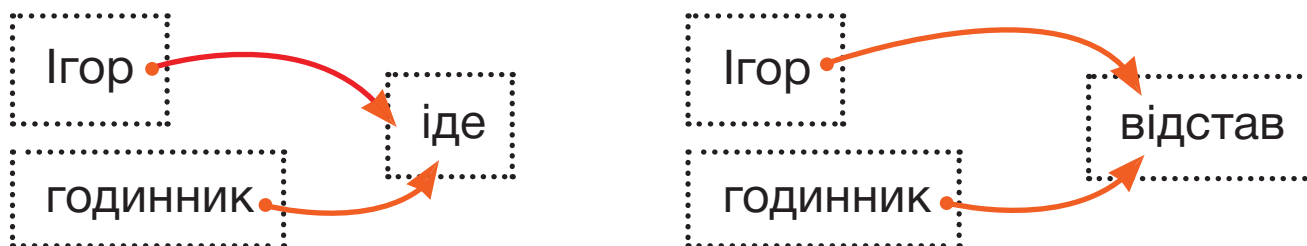
 Ганна, Галина, Ігор, Гліб, Гнат, Говéрла

1 ріг — 2 ... , 2 пироги — 1 ... , 1 тигр — 5
Велика гора — маленька ... ,
велике гніздо — маленьке

• Які слова пропущені?

— Котра година?
— Друга.
— Друга? А годинник іде?
— Годинник став. Зараз пів на сьому.

• Прочитайте в парі.

• Порівняй.

Сьома година ранку. Сьогодні ми ідемо́ на Говёрлу. Разом з татом і братом Ігорем.

Карпати — то така краса! Гори, смере́ки і небо голубе-голубе.

Раптом потемніло. Десь далеко блиснула блискавка. А потім загуркотів грім. Впали великі краплі.

— Тільки грози бракува́ло! Вимкніть мобільні, — наказав тато.

— Таки гримить. Усі вниз! — гукнув Ігор.

Мені стало сумно. Мало не заплакав.

— Не сумуй, Глібе. Завтра буде друга спроба. Тільки б погода була гарна, — сказав тато.

• Потренуйтеся в парах відповідати на запитання «Котра година?». Поясни, чому деякі слова написані з великої літери. Чому у Гліба зіпсувався настрій? Чому тато наказав вимкнути телефони? Чому ми спочатку бачимо блискавку, а потім чуємо грім?

Дуже давно люди звернули увагу, що тінь від предметів не стоїть на місці. Вона рухається разом із сонцем. У давній країні — Вавилоні — на вершині найвищої піраміди поставили глиняний стовп. На майданчику накреслили лінії. Коли тінь від стовпа наближалася до однієї з ліній, жрець проголошував: «Знайте, вільні і раби, все населення царства, волею бога минула ще одна година, п'ята година від сходу сонця!»

ГОДИННИКИ

Ось годинник на стіні,
І будильник на вікні,
І пісочний є годинник.
Й на паркані вранці півник,
Й на руці у твого тата —
Подивись, як їх багато.

Олена Коваленко

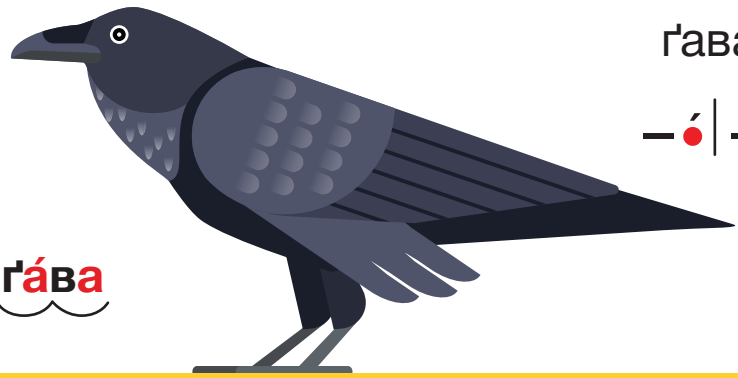
- Назви годинники на малюнках. Які із зображених годинників не згадуються у вірші? Який із зображених годинників можна порівняти з півником? Який «годинник» належить до живої природи? З яких матеріалів, на твою думку, зроблені решта годинників?

гава

га́ва

гава

га	го	гу	ги	ге	гі
аг	ог	уг	иг	ег	іг

а́грус	га́ва	га́зда	га́нок	дзі́га
гва́літ	грати́	гру́нт	гу́лі	гелґота́ти

«Гвалт! Де агрус? Про́гавили?.. За грати!» — галасував на ганку га́зда.

- З якою інтонацією треба читати це речення?

Гави бігали по ганку.
Гуси гучно гелґота́ли.
Був мороз на гру́нті зранку.
Га́зди агрус обірвали.

Ніби гаву ковтнув.
Гав ловити.
Ні пава ні гава.

Гудзик упав і скотився під ганок.
Га́ва подумала: з'їм на сніданок.

І гонорово га́ва ходила —
Гудзик шукала, гу́лю набила.

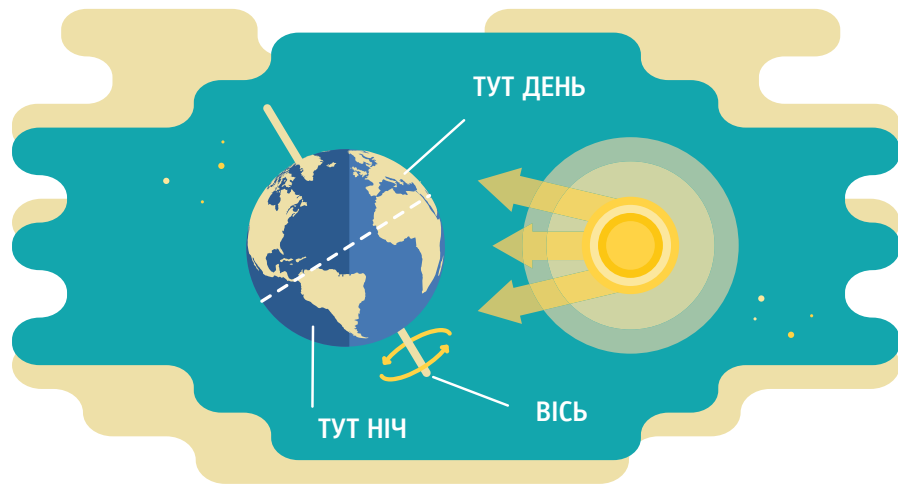
Любов Голота

ЧОМУ ВНОЧІ ТЕМНО, А ПІСЛЯ ЗИМИ ОБОВ'ЯЗКОВО НАСТАЄ ВЕСНА

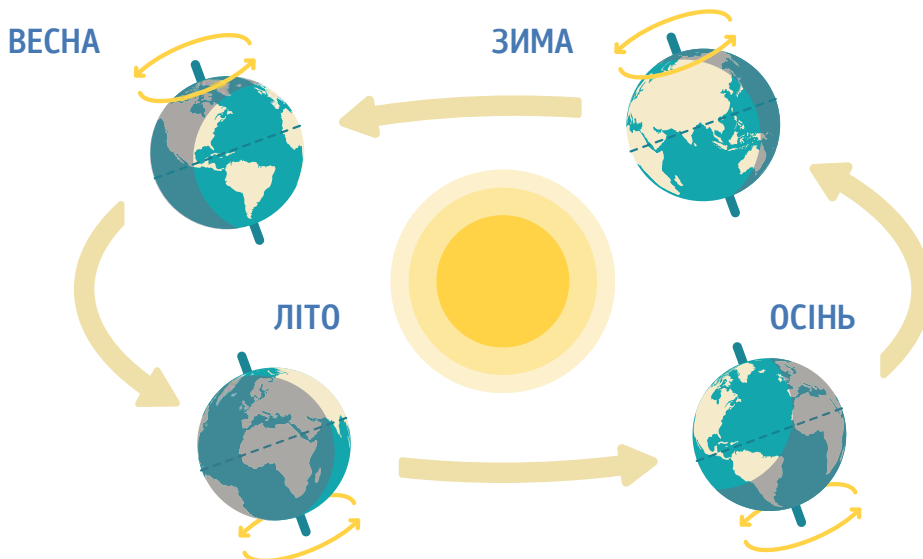
Ти знаєш, що постійно кружляєш на велетенській каруселі? Уяви: ти сідаєш на коника, карусель вмикають, і ти починаєш рухатися навколо стовпа.

Подібно до цього рухається наша Земля. Звичайно, ніякого стовпа, що проходить через центр Землі, немає. Це **уявна** лінія. Її називають вісь. Планета робить повний оберт навколо своєї осі за **добу**.

А ще Земля обертається навколо Сонця. На це їй потрібен **рік**.

Тобі скільки років? Шість? Оце поки ти живеш, Земля встигла шість разів обернутися навколо Сонця. Причому з величезною швидкістю — 30 кілометрів на секунду. А скільки за цей час минуло зим?

- Чому на Землі чергуються день і ніч?
- Чому відбувається зміна пір року?

ПОКВАПСЯ, НІКОЛАСЕ (УРИВОК)

Я вийшов зі школи, дивлюся, а на тротуарі мама. Вона побачила мене і загукала:

— Поквапся, Ніколасе, ми запізнюємося!

Я навіть нічого не встиг запитати.

Мама взяла мене за руку і потягнула за собою. Засапані, захекані, ми зупинилися перед якимось будиночком. Нарешті двері відчинилися. Я побачив перед собою вродливу жінку, яка промовила:

— Привіт, Ніколасе! Рада вітати тебе на першому уроці гри на скрипці!

Заняття щойно скінчилося, а мама вже летіла до виходу.

— Поквапся, Ніколасе, ми запізнюємося!

Ми **неслись, наче навіжені**, допоки не дісталися великої будівлі. Із нами привітався чоловік, одягнутий в усе біле.

— Привіт! Мене звати Білл Вонг. Я буду твоїм тренером з карате.

Тренування тільки-но закінчилося, а мама вже тягнула мене зі спортивного залу.

І ми знову помчали так, що лише будинки миготіли. **Не встиг я й оком моргнути**, як уже стояв у плавках та огидній гумовій шапочці для плавання. Я шубовснув у студену воду і цілу годину проборсався в ній, докладаючи **титанічних** зусиль, щоб не піти на дно.

У вівторок естафету прийняв тато. Щойно скінчилися уроки, він гукнув:

— Поквапся, Ніколасе, ми запізнюємося!

Де ми з ним тільки не були: на курсах кулінарії у міс Аполінарії; і в оркестрі, яким керував містер Сильвестрі; в гуртку драми міс Обами; і на фігурному катанні в місіс Джанні!

...Через два тижні життя за таким розкладом я **ледве волік ноги...** Через три — ледве дихав. А вже коли минув четвертий тиждень, я почувавсь, **як викручена ганчірка**.

Жіль Тібо. Переклад з англійської Анатолія Сагана

• Хто розповідає цю історію?

Як почувався Ніколас?

Навіщо батьки записали його на стільки гуртків?

На які гуртки ти ходиш після школи?

Чи подобаються вони тобі?

Назви підряд усі дні тижня. Спробуй пояснити, чому вони так називаються.

РОЗКЛАД
УРОКІВ

МАГАЗИН
працює
з 9:00 до 21:00

- Чому ці малюнки об'єднано в три групи? Придумай назви до кожної групи малюнків. Що роблять діти і дорослі зранку, протягом дня, увечері? Пригадай, що робить твоя сім'я. У розповіді використовуй слова **вранці, вдень, до обіду, після обіду, увечері, спочатку, потім**. Запропонуй свої малюнки до кожної групи.

РОЗКЛАД РУХУ АВТОБУСІВ

Педіатр
8:00–10:00

ЗВІРОПОЛІС
9:00, 12:00

- Розглянь таблички. Для чого вони?
Навіщо потрібні різні розклади і графіки?

ПРО СОНЦЕ, СВІТЛО І ТІНЬ

букви Й, Я

Що таке джерело світла? Як утворюються сонячні зайчики? Як утворюється тінь? Які предмети пропускають світло? Яке значення сонячного світла для життя?

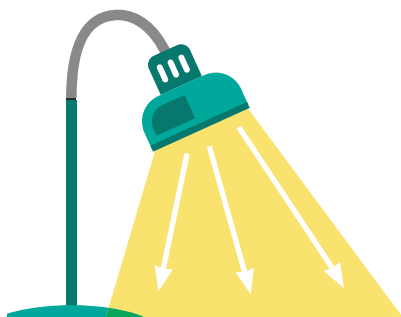
Сонце — це зірка, велетенська розжарена куля. Воно здається нам більшим за інші зірки, тому що це найближча зірка до Землі. Щоб долетіти від Сонця до Землі, сонячному світлу потрібно 8 хвилин. Людині ж, щоб подолати таку відстань пішки, знадобилося б понад 8 тисяч років!

Куди зірки щезають з неба вдень? Та нікуди не щезають. Просто Сонце випромінює стільки світла, що заважає нам бачити світло інших зірок. (Спробуй увімкнути ліхтарик удень і вночі. Коли його світло здаватиметься яскравішим?)

Усі предмети, які випромінюють світло, називають **джерелом світла**. Світло рухається від джерела по прямій лінії. Ці прямі називають **променями**. (Поводи ліхтариком у темряві. Ти можеш спрямувати світло на будь-який предмет.)

Якщо промінь Сонця або ліхтарика потрапляє на дзеркало, він відбивається від нього і рухається в іншому напрямі, ніж решта променів. Так з'являється **сонячний зайчик**.

А ще промінь світла може проходити через предмети. Але не всі.

прозоре скло
пропускає світло

непрозора рама
не пропускає світла

напівпрозорий абажур
світло пропускає, але
через нього не видно

- Поміркуй, де краще спостерігати за зірками вночі: у яскраво освітленому місті чи в селі? Наведи приклади джерел світла — природних і створених людиною. Назви предмети, які пропускають світло, частково пропускають або зовсім не пропускають. Як можна перевірити твоє припущення?

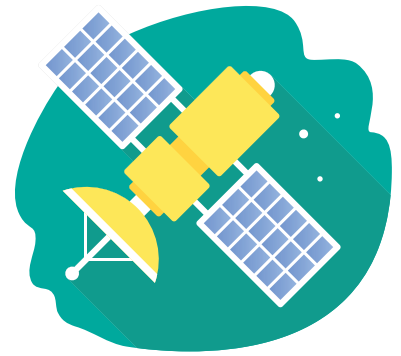
ПРО МІСЯЦЬ І СУПУТНИКИ

Місяць обертається навколо Землі — так само, як Земля навколо Сонця.

Місяць не зірка. Він не світить і не гріє. Ми бачимо Місяць, бо на нього потрапляє світло Сонця.

Якщо ти ідеш або подорожуєш поряд з кимось, тебе можна назвати супутником. А Місяць — супутник Землі. Він завжди поряд з нашою планетою.

Навколо Землі обертаються і штучні супутники. Їх зробили люди. Супутники передають телевізійні і телефонні сигнали, інформацію про погоду. Деякі супутники спостерігають за всім, що відбувається на Землі.

Знайди на ілюстрації Сонце, Землю і Місяць. Що між ними спільного, чим відрізняються?

Порівняй Місяць і штучні супутники.

- Досліди предмети, за допомогою яких можна пускати сонячні зайчики. Що в них спільного?

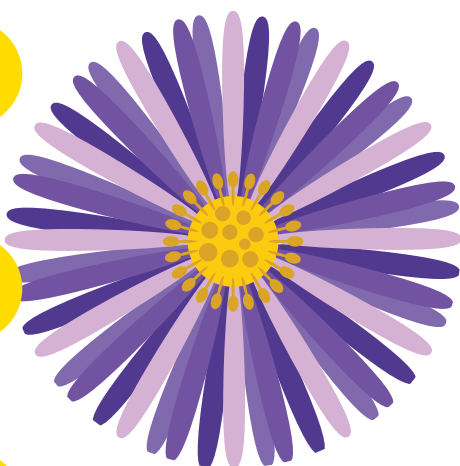
Й й

Йода Йо́да

Йода

= о | - •

ай ой уй ий ей ій

ай-ай-а́й

ой-ой-о́й

йо́д

йо́га

йогурт

айва́

мо́йва

йо-йо́

йой

йорж

а́йстра́

со́йка

майо́нез

район

серйо́зний

Йосип, Андрій, Анатолій, Сергійко, Марійка, Надійка.

Дай — мий — співай — сій.

Зелений — мудрий — білий — синій.

Мий — мій, сій — свій,

байка — бійка, лайка — лійка.

Г → М

~~НІ~~

— Завтра йдемо́ на ма́йстер-клас з орига́мі, — сказала мама.

— Ти серйозно? — запитав тато. — Май совість. У нас завтра айкідó.

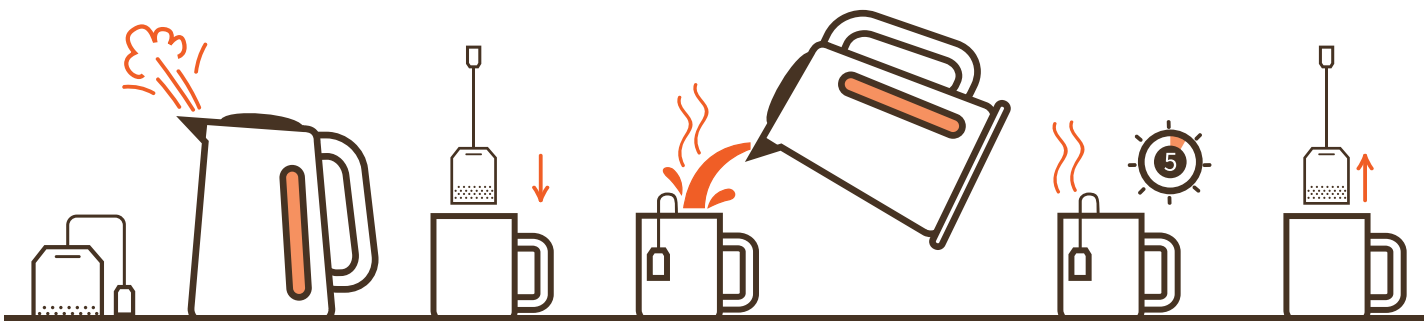
— Всти́гнемо. Зайдемо по тебе о сьомій, — відповіла мама. Коли мама задумала, то так і буде.

Тема майстер-класу — космос. Мама робила зірку. А ми з татом — наставника Йоду. Йода — відомий джеда́й, казковий герой з космосу. Він мудрий і сміливий. Його зріст усього 66 сан-ти-ме-трів. У Йоди світловий меч.

— Ой, гарний! — вигукнула мама. — Такий маленький і зелений!

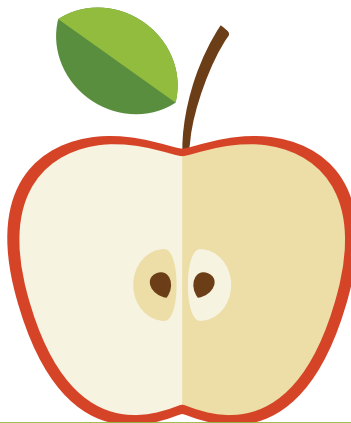
— І розумний та спра-ве-дли-вий, — додав тато. Додому ми повернулись пізно. Але настро́й був веселий.

Мама дала нам йогурт і попросила тата зробити чай. Тато був утомлений і заварив чай експрес-ме́тодом — з пакетиків.

- Розкажи за малюнком, як заварювати чай з пакетика.
Яких правил безпеки слід дотримуватися, заварюючи чай?

Яя

яблуко

= $\acute{\circ}$ | --- \bullet | - \bullet

яблуня

= $\acute{\circ}$ | --- \bullet | = \bullet

яблуко

яблуко

ян	яр	ят	яз	яд	ял	ям
ня	ря	тя	зя	дя	ля	мя
на	ра	та	за	да	ла	ма

як	уява	зілля	ряд
яма	маяк	волосся	дятел
явір	пояс	свято	лялька
ягоди	мрія	святковий	гусеня

Яна, Яся, Ярина, Ярослав, Ілля, Анастасія, Японія, Настя, Зоя, Оля, Тетяна, Азія, Яків.

- У яких словах буква **Я** позначає два звуки?

Арія — армія, мак — маяк, буряк — будяк,
Лідія — лінія, лялька — нянька, якір — Яків,
Наталя — Наталія.

Моря — море, поля — Земля — зéмлі, зоря —

- Утвори за зразком.

УСЕ ПРО ЯБЛУКО

Ми в класі ви-ко-ну-ва-ли проект «Усе про яблуко». Яна Петрівна пояснила, як складати план проекту.

План придумали такий.

1. Історія яблук.
2. Казки та о-по-ві-да-ння про яблука.
3. Досліди з яблуками.
4. Конкурси.

— Яблуня — культурна рослина, а колись була дикоросла, — розповів Ярослав. — Яблуневий сад заклали в Лаврі за князя Ярослава Мудрого — мого тезки.

— І ти так само мудрий, як князь, — засміялася Яся.

— Звісно, — погодився Ярослав. І доповнив:

— Яблуко було символом Всесвіту і Сонця.

— Яблуком називали різні плоди. Апельсин — китайське яблуко, а помідор — золоте яблуко, — розповіла Яна Петрівна.

ЗАГАДКА

По блакитній тарілці золоте яблуко котиться.

- Що допомогло тобі відгадати загадку? Що з чим порівнюється?

Ярина і я проводили досліди.

— Яблука містять залізо, — повідомив я. — Залізо потрібне нам для росту.

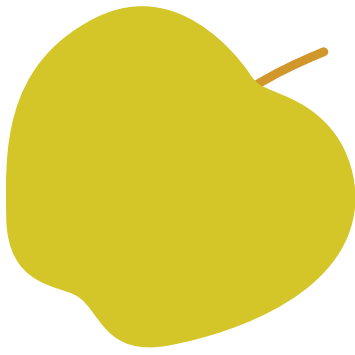
Я розрізав яблуко на дві половини. Одну половину полив лимонним соком, а другу не поливав. За годину ми перевірили яблуко. Полита половинка мала біле забарвлення. А неполита — вкрилася бурим нальотом — як метал.

— У яблук корисне і насіння, — сказала Ярина. Два яблука на день із насінням — добова норма йоду. У цих фруктах взагалі багато різних вітамінів.

Ми провели опитування в класі і записали результати.

	Імена	Ставлення до яблук	Кількість яблук на день
1	Анастасія	+	1
2	Ілля	+	2
3	Лідія	–	1 (бабуся змусила)
4	Яся	+	1
5	Ярослав	–, тільки банани	–

- Що з того, що дізналися діти про яблука, було тобі відомо раніше? Що тобі найбільше запам'яталося з розповіді? Що ти знаєш про користь яблук? Постав товаришу запитання за змістом тексту. Пригадай казки, оповідання чи мультфільми, у яких згадуються яблука.

Ніде яблуку впасти.

ЛІЧИЛКА

Покололо, покотило, по дорозі волочило.
Сонце, місяць і зірки — на кілочку вийдеш ти.

- Назви слова, які римуються. Наведи приклади слів, у яких один, два, три, чотири склади.

ЯСЯ І ЯБЛУКО

Яся дивилася на яблуню.
Там було тільки одне яблуко.
Воно висіло високо-високо і
було таке красиве — просто
сяяло.

— Якби я була яблуком, —
мріяла вголос Яся, — я б
упала... тобто упало вниз
прямо до рук тій дитині...
тобто мені. Вона така гарна
й мила.

А яблуко дивилося вниз і
думало...

Тут Яся замовкла. А потім
сказала:

— Далі придумайте самі!

- Придумай закінчення казки.

Опиши кількома реченнями,
що ти бачиш на малюнку.

ТІНЬ УСЕ РОЗУМІЄ

Кошеня вийшло у двір і побачило, що біля його лап лежить маленька тінь.

— Привіт! — зраділо кошеня. — Хочеш, будемо гратися? Тінь мовчала.

— Чому ж ти не відповідаєш? — сказало кошеня. — Я тебе наздоганятиму, а ти тікай.

І кошеня помчало через двір. Тінь побігла попереду — і бігла дуже швидко.

Кошеня так і не змогло її впіймати. Воно добігло до сусідського будинку і зупинилося.

— Тепер, — сказало кошеня, — я буду тікати, а ти наздоганяй.

Тінь побігла ззаду і, напевно, дуже старалася, але кошеня все-таки не спіймала.

— Не впіймала! Не впіймала! — закричало кошеня і зупинилося, тому що добігло до свого будинку.

Тінь теж зупинилася.

— З ким це ти розмовляєш? — запитало в кошеняти щеня, виходячи з під'їзду.

— З тінню, — відповіло кошеня.

— Хіба тінь уміє розмовляти?

— Не вмє, — сказало кошеня. — Але вона все розуміє.

Григорій Остер

●

Чому кошеня вирішило, що тінь усе розуміє?

Чи подобається тобі кошеня? Чому?

Розіграй з товаришем розмову кошеняти і щеняти.

Як утворюється тінь?

Чи завжди в тебе є тінь?

Чи можна втекти від тіні?

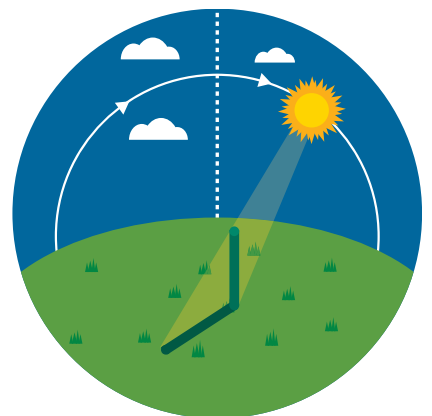
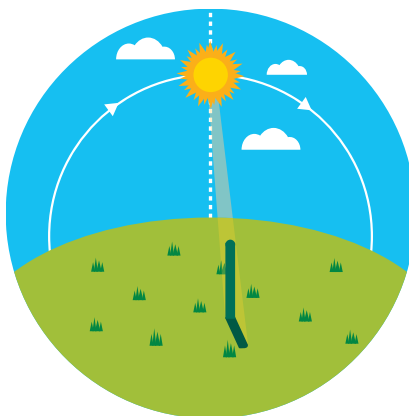
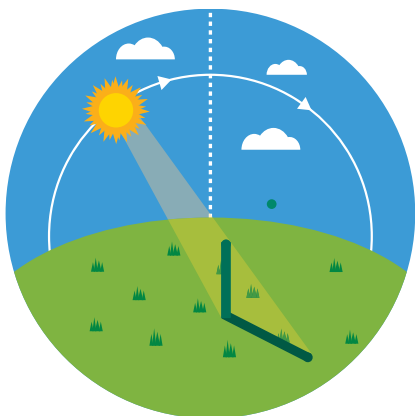
Чому джерело світла має бути зліва, якщо ти пишеш правою рукою, і справа, якщо ти пишеш лівою?

●

Чи завжди тінь однакова?

Від чого залежить її довжина?

Розглянь малюнки і дай відповідь.

ВЛАШТОВУЄМО ТЕАТР ТІНЕЙ

Там, де є світло — від будь-якого джерела, — предмети відкидають тінь. Увімкни ліхтарик у темній кімнаті і спрямуй його на стіну. (Можеш попросити товариша або когось із батьків про допомогу.) Постав руку перед ліхтариком. Там, де рука перешкоджає світлу і не дає йому дійти до стіни, утворюється тінь. Наближай руку до ліхтарика і віддаляй від нього. Що ти помітив?

Спробуй зобразити руками різних тварин, а потім разом із друзями вигадайте і покажіть цікаву історію.

ДОСЛІДИ СВОЇ ОЧІ

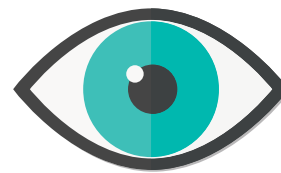
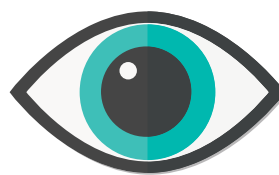
Кілька хвилин постій у напівтемній кімнаті й подивись на свої очі у дзеркало.

Запам'ятай величину зіниць. Тепер увімкни світло. Як змінилися зіниці?

Якщо світло слабке, зіниці розширюються, щоб краще бачити.

Якщо світло яскраве, зіниці звужуються, щоб яскраве світло не пошкодило очей.

Без світла людина не змогла б існувати. Ми потребуємо як сонячного світла, так і штучного освітлення. Однак яскраве світло може зашкодити твоїм очам.

- Як можна захистити очі від яскравого світла?

Чому не можна сидіти перед монітором комп'ютера в темній кімнаті?

ЗЕМЛЯ — НАШ СПІЛЬНИЙ ДІМ

букви Ц, Ч

Чому Землю називають спільним домом? Які мови зрозумілі всім?
Чи всі свої імена ти знаєш? Чим ділиться з нами Земля?
Що загрожує нашій планеті?

Тихий океан

Атлантичний океан

- Європа
- Азія
- Африка
- Північна Америка
- Південна Америка
- Австралія
- Антарктида

Континент — велика частина суші, оточена морями й океанами.

- Знайди на малюнку всі континенти. На якому континенті не живуть люди? Цей континент на півночі чи на півдні? Покажи океани. Знайди на карті українку. Діти яких національностей зображені на малюнку? Чому в різних частинах Землі люди по-різному одягаються? Чому там ростуть різні рослини і живуть різні тварини? Що ти можеш розповісти про зображених тварин? Чому Землю називають спільним домом?

Північний Льодовитий океан

Ц ц

цирк

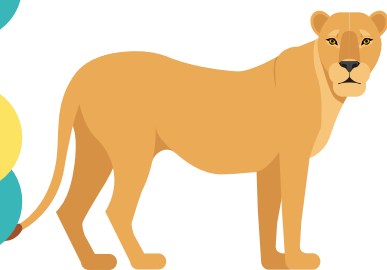
— • — —

левиця

— • | — • | = •

цирк **цирк**

ца чо цу ци це ця цьо цю ці
ац оц уц иц ец іц

ца́п со́нце зайці́ ве́дме́диця
цапеня лице лисиці́ левиця
цапнути кільце горобці́ вовчиця

цирк — цирко́вий

цегла — цегля́ний

Заєць, горобець, стілець, молодець, кравець.

Цукор, цукровий, цукерка, цукрувати, цукерниця.

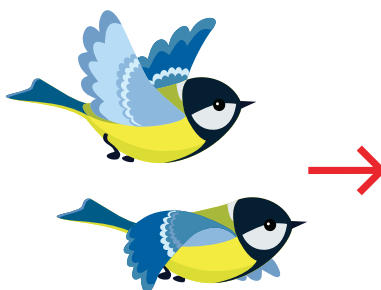
- Постав запитання до кожного слова.

Синиця — суніця, цяця — цяцька, цап — цар.

Велике цабе́.
Як цуцик.

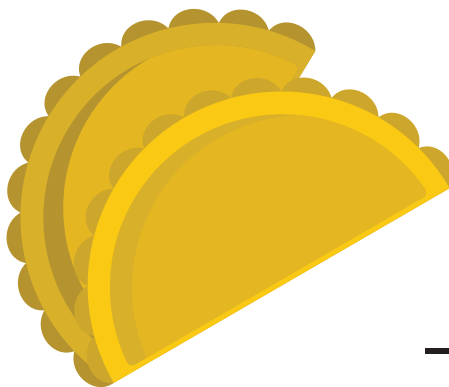
Тато приніс квитки в цирк. Я зраділа, бо циркові вистави дивилася тільки по телевізору.

Ми прибулі завчасно. Сіли на місця в десятому ряду. Арена, сцена в цирку, — кругла. Так усім добре видно. Артисти вибігали один за одним. Клоун на велосипеді з одним колесом підкидав і ловив 5 тарілок. За ним стрибав цуцик. Атлет підняв на палиці й покрутив 8 гімнастів — як на каруселі. Потім були танці на лінві під ківолом, повітряні акробати. Фокусник витягував зайців з циліндра.

Біля нас сиділи іноземці. Вони раділи й аплодували разом з нами. Мову цирку не треба перекладати. Вона зрозуміла всім.

- Про яких артистів ти прочитав? Роздивись квиток у цирк. Коли і де відбудеться вистава? Хто виступатиме? Кого із вказаних артистів немає на малюнках? Для чого, на твою думку, створили знак «Ні ведмедам у цирку»? Навіщо люди ходять у цирк? Чому мову цирку не треба перекладати? Чи є ще мови, які не треба перекладати?

Чч

чебуреки

чебуреки чебу́реки

ча	чу	чо	чи	че	чі
ач	уч	оч	ич	еч	іч
чка	чку	чко	чки	чке	чкі

чо́вені	ні́ч	та́чка	за́йчик
че́твер	ме́ч	до́чка	хло́пчик
ча́сник	пі́ч	рі́чка	ма́йданчик

Синичка, суничка, річка, лисичка.
Чай, чайка, чайник, чайний.

Чистий, чемний, чорний, чужий, чесний.

- Добери слова з протилежним значенням.

В чаплі чорні черевічки.
Чапля чапа до водічки.

Грицько Бойко

- Назви слова, які римуються.
У якому слові найбільше букв Ч?

Чоп, Керч, Ічня, Черкаси, Чернігів, Чернівці,
Чигирін, Лисичанськ, Бердичів, Чорноморськ.

Чебуреки — традиційна страва народів Криму: кримських татар, чорноморських греків, кримчаків. Соковитими чебуреками частують гостей. Тісто для чебуреків роблять на воді. Розкочувати треба дуже тонко. Начинка — з яловичини або баранини. Смачні чебуреки просто тануть у роті. Головне — вчасно зупинитися.

ГРЕКИ Й ЧЕБУРЕКИ

В чебуречній греки їли чебуреки.
Два великі греки — по три чебуреки.
Три маленькі греки — по два чебуреки.
Скільки було греків, скільки — чебуреків?

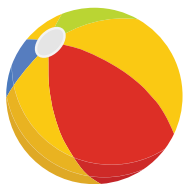

Станіслав Шаповалів

- Що таке національна страва?
Які національні страви ти знаєш?
Чи є вірш «Греки й чебуреки» задачею? Чи не місце йому в підручнику з математики?

Вередува́ли вередни́чки,
що не зварі́ли варені́чків.
Не вереду́йте, вередні́ченьки,
ось повара́ться варені́ченьки.

ДИВОВИЖНІ ІМЕНА

Якось сидів я в парку на лаві. Поряд зі мною читав газету старенький дідусь у барвистій вишиванці. А неподалік грався м'ячиком маленький хлопчик. Ударився м'яч об стовбур дерева й відкотився прямцем дідусеві до ніг. Підняв його дідусь і чекає, що далі буде.

Підійшов хлопчик до нашої лави, став за два кроки й теж чекає, щоб йому м'ячика віддали.

— Ти хто? — запитав дідусь.

— Петрик — баском відказав хлопчик.

— І прізвище своє знаєш?

— Знаю, — Козаченко.

— А ще ти хто?

Хлопчик мовчав.

— У якому місті ти мешкаєш?

— У Києві.

— Значить, ти не тільки Петрик Козаченко, — усмінувся дідусь, — а й киянин. Крім того, ти — українець, бо народився в Україні й належиш до українського роду. А ще ти — європеєць. Адже наша країна розташована не в Америці, не в Африці, не в Австралії, а в Європі. І, нарешті, ти землянин, бо живеш на планеті Земля. Он хто ти, Петрику Козаченку!

Дідусь простяг хлопчикові м'ячика. Той ухопив його обіруч і вистрибцем побіг розказувати мамі, що сиділа на сусідній лаві, скільки, виявляється, в нього цікавих, просто дивовижних імен.

Анатолій Григорук

- Обговоріть у парах, чи дізналися ви щось нове про себе з цього оповідання.

Назвіть усі свої дивовижні імена. Полічіть, скільки їх.

МОВА, ЗРОЗУМІЛА ВСІМ

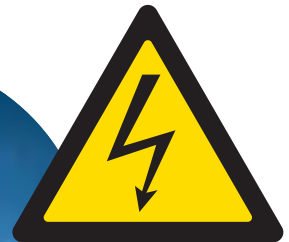

- Розглянь знаки. Поясни, що на них зображено і що вони позначають.

Назви знаки, які попереджають, забороняють, інформують.

Чому використовують знаки, а не написи?

Наведи приклади інших знаків.

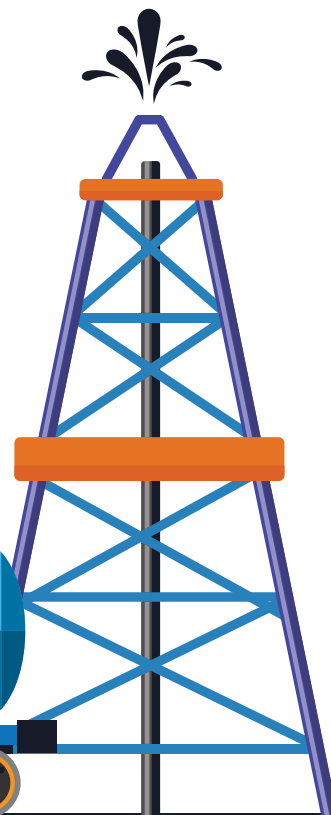
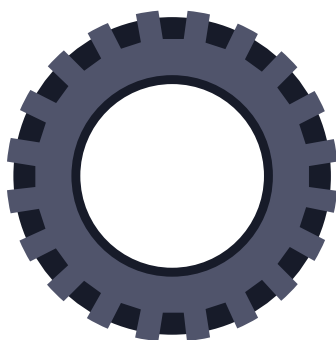
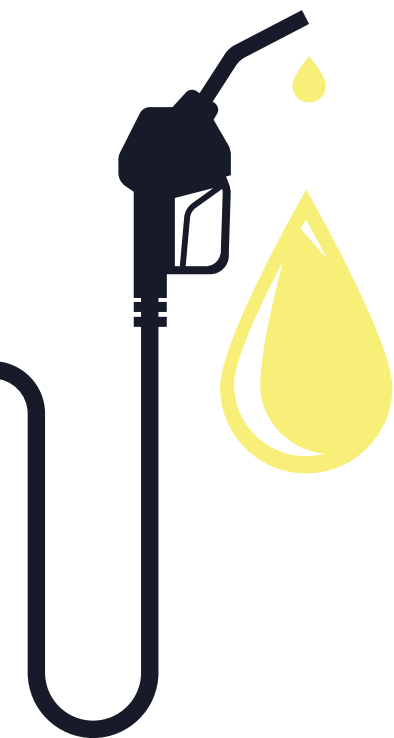

- Опиши, як виготовляють цукор.

Багато предметів навколо тебе зроблені з речовин, які добули під землею. А, наприклад, цукру без землі взагалі не було б. Спочатку треба виростити цукровий буряк. Потім зібрати його спеціальними комбайнами і очистити. Далі на цукрових заводах — помити, подрібнити, отримати сік. А сік — знову багато разів очистити, випарити рідину, сироп уварити, висушити, виділити цукор-пісок, упакувати. От скільки праці!

- За малюнком розкажи, що виготовляють з нафти.

Дізнайся, що ще виготовляють із речовин, видобутих з надр Землі.

ЩО ЗАГРОЖУЄ ЗЕМЛІ?

- Подивись на фотографії і поміркуй, що загрожує нашій планеті. Від кого походить ця загроза? Чи можуть діти шкодити планеті? Чим можуть діти допомогти Землі? Чи завдають шкоди довкіллю там, де ти живеш?

УКРАЇНА — МОЯ БАТЬКІВЩИНА

букви Ж, Ї

Державні символи України. Україна та її сусіди. Древній Київ — столиця України.
Наші казки й вірші. Що таке культура?

ПРАПОР УКРАЇНИ

Прапор наш, як літо,
В сонці майорить —
По долині жито,
По горі блакить.

Дмитро Павличко

ГЕРБ УКРАЇНИ

Наш герб — тризуб,
Це воля, слава й сила.

Наталка Поклад

- Подивись на символи нашої держави. Опиши кількома реченнями наш прапор. Якого він кольору? Що означають ці кольори? Що спільного в прапора і герба України? Як ще називають герб України? Коли вулиці й будинки прикрашають жовто-блакитними прапорами? На яких будівлях завжди є державний прапор? Під час яких подій лунає наш гімн? Як потрібно поводитися, коли виконують державний гімн?

- 1 Молдова
- 2 Угорщина
- 3 Словаччина
- 4 Польща
- 5 Азовське море

- Розглянь карту України. Знайди столицю України — місто Київ. Знайди свою область. Покажи на карті головну річку України — Дніпро, Чорне й Азовське моря. У якій частині України ти живеш (на півночі, півдні, заході, сході)? Розкажи про своє найулюбленіше місце в Україні. З якими країнами межує Україна? Полічи, скільки в Україні сусідів.

Ж Ж

журавель

журавель журавéль

жа	жо	жу	жи	же	жі
аж	ож	уж	иж	еж	іж
жка	жко	жку	жки	жке	жкі

жаба	ніж	жоржіна	ложка
жолудь	вуж	жужелиця	ліжко
журнал	морж	жайворонок	стежка
жонглер	екіпаж	журналіст	книжка

Дружити, дружú, дружба, дружний, подружка, подружжя.

Важкий день, важка ... , важке ... , важкі

- Доповни за зразком.

Жир — сир, жир — жар,
кажан — кабан, жарко — жалко.

Віжниця, Житомир, Жанна,
Ніжин, Дружківка,
Жмеринка, Ладіжин.

СКОРОМОВКА

Біжать стежини
поміж ожини.

ЛИСИЧКА І ЖУРАВЕЛЬ

Поклікала якомсь Лисичка Журавля до себе в гості:

— Приходь, Журавлику! Як то кажуть, чим багаті.

Лисичка зварила кисіль і розмазала по мілкій тарілці.

Журавель стук, стук — нічого не спіймав. А Лисичка тим часом лиже та й лиже...

— Спасибі за гостини, — **пісним голосом** промовив Журавель. — А ти б, Лисичко, до мене завтра завітала.

Другого дня приходить Лисичка, а Журавель наварив овочів, покряяв дрібненько і склав у високий вузький глечик. Лисичка і голову в глечик встромила, і лапкою пробувала — ніяк! А Журавель все виїв.

Так Лисичка в Журавля **облизня спіймала**, а дружба скінчилася.

- Які із зображень є ілюстрацією до казки?

З якої ілюстрації можна дізнатися, що це українська казка?

Добери до ілюстрацій текст із казки.

Дай назву кожному зображенню.

їжак їжа́к

їжак

їж їм їв їмо́ їли їсі їсте́ ї́стимете

Їжа, їжак, їжачиха, їжаченя́, їжачок, наїжа́читися.

га́й — гаї
рі́й — рої

мі́й — мої
тві́й — твої

зві́чай — зви́чаї
тради́ція — тради́ції

Ось краби живуть у Крабії,
А жаби живуть у Жабії,
Акули живуть в Акулії,
А мули десь там у Мулії.
Слони живуть у Слонляндії,
Жирафи — у Жирафляндії,
А олень — в Оленогорії,
А лиси — у Лисонорії.
Про них писали в літописах,
про них-бо давня історія.
А ця безіменна кузька?
Яка у неї країна?
В лісі мала галузка,
В полі тонка стеблина.

Лідія Повх

краї́на
Украї́на
украї́нський
украї́нець
украї́нка
по-украї́нськи
Київ
киї́вський
по-киї́вськи

- Знайди слова, які пишуться з великої букви. Поясни чому.
- Назви одним словом: Крабія, Жабія, Акулія — це Придумай батьківщини для інших тварин, наприклад їжака чи зайця. Як ти гадаєш, чому немає своєї країни в кузьки?

МІЙ МАЛЕНЬКИЙ КИЇВ

У давнину Київ оточував рів, а до міста можна було потрапити тільки через підйомні мости й ворота. Вал — це земляний насип із крутим схилом для захисту від ворога. У назві кількох київських вулиць досі збереглося слово «вал». Як-от Ярославів вал.

Для укріплення міста кияни збудували Золоті ворота. Через ці ворота почесно входило в місто князівське військо. Через ворота потрапляли в Київ іноземні послы, які бажали подружитися з киянами.

За Анастасією Денисенко

ї К в и ї к а ж а н ї к р а

- Склади слова.

ПРИКАЗКА

Язык до Києва доведе.

ЗАГАДКА

Що іде, не рухаючись
з місця?

Золоті кияни У ворота. давнину збудували

- Склади речення.

ОБЛІТАВ ЖУРАВЕЛЬ

Облітав журавель
Сто морів, сто земель,
Облітав, обходив,
Крила, ноги натрудив.
Ми спитали журавля:
— Де найкраща земля?
Журавель відповідає:
— Краще рідної немає!

Платон Воронько

- Поміркуй, що означає «сто» у вірші «Облітав журавель». Чи йдеться про точне число?

СТРУМОК

— Ти куди біжиш, струмок?
— Через поле у яроч.
— І зупинишся в ярку?
— Ні, звідтіль — в Десну-ріку!
— А з Десни-ріки куди?
— До Дніпрової води.
Попливу Дніпром у море,
В море Чорне, неозоре.

Варвара Гринько

- Розкажи про шлях струмка з вірша.
Чи є річка у твоїй місцевості? Якого вона розміру, бурхлива чи спокійна, куди впадає?

Козак з казок

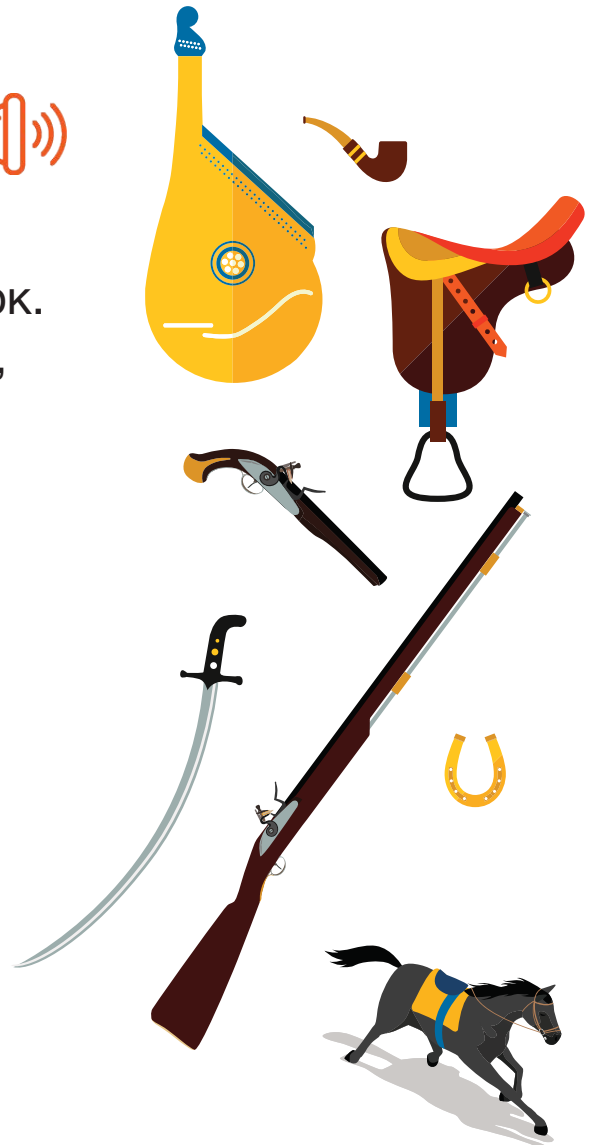
Затих наш клас, бо на урок
Прийшов до нас Козак з Казок.
Козак з Казок нам бив чолом,
А кінь — копитом під вікном.
Козак з Казок на кобзі грав,
А кінь іржав і гарцював.
— Хто ж цей козак?
— А пригадай...
Звичайно, це козак Мамай.
— А як же звать його коня,
Коня, що зайця обганя?
— Коли цей коник під вікном
Ще не дружив із козаком,
А був лошатком-стригунцем,
Його назвали Воронцем.
Тепер це блискавка і грім,
А козакові — побратим.

Анатолій Качан

ДОБРИДЕНЬ ТОБІ, УКРАЇНО МОЯ!

Струмок серед гаю, як стрічечка.
На квітці метелик, мов свічечка.
Хвилюють, маюють, квітують поля.
Добридень тобі, Україно моя!

Павло Тичина

- Чому вираз «Козак з казок» називається маятником?

- Що з чим порівнюється у вірші «Добридень тобі, Україно моя!»?

З чим саме пов'язана для поета Україна?

А що ти уявляєш, коли чуєш слово Україна?

МОЯ КУЛЬТУРА

- Досліди схему і поясни, з чого складається культура. Розкажи про свою культуру.

МОЯ
СІМ'Я

МОЯ
МОВА

ЩО Я ЇМ

ДЕ
Я ЖИВУ

- Прослухай своїх товаришів і поміркуй, що у вас спільного. Що в тобі такого, чого немає в інших?

у які ігри
я граю

що читаю,
слухаю,
дивлюся

які свята
відзначаю

як я
одягаюся

МАНДРУЄМО УКРАЇНОЮ

букви Ш, Х

Як можна подорожувати Україною? Чому Україну можна назвати різноманітною? Як до нас приходять хліб? Рекорди України. Знайомимося з віршами Тараса Шевченка і Лесі Українки.

ЛЬВІВ

КИЇВ

НАШ РІДНИЙ КРАЙ

Щоб довелося мандрувати —
Піти по рідній всій землі:
У кожне місто завітати,
У кожному побувать селі, —
То навіть би за сотню років
Цього б не встигли ми зробити:
Простори в нас такі широкі,
А міст і сіл — що не злічить!

Марія Познанська

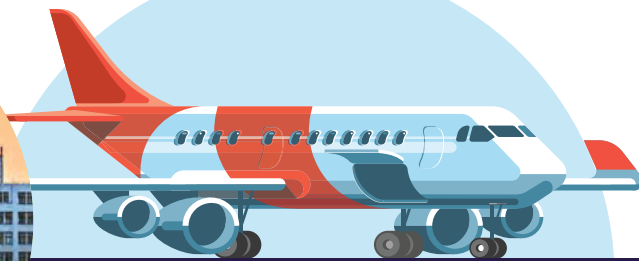

ДНІПРО

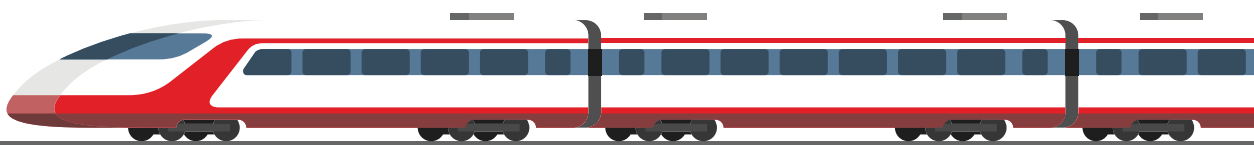
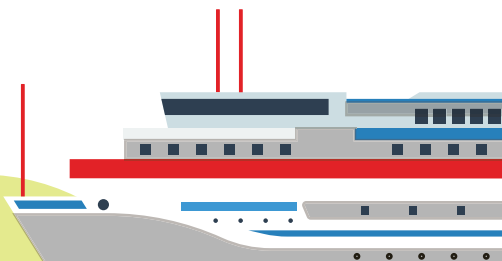
ХАРКІВ

ОДЕСА

ПОЛТАВА

- Якими видами транспорту можна подорожувати Україною? Наведи приклад наземного, повітряного, водного транспорту. Уяви, що ти мандруєш Україною. Розглянь фотографії і розкажи, що можна побачити в нашій країні. Чи є тут зображення, що схоже на місце, де ти живеш? Склади кілька речень — опиши своє село чи місто.

Ш Ш ш ш

школа шко́ла

школа

— — • | — •

школяр

— — • | = • —

ша шо шу ши ше ші
аш ош уш иш еш іш

шина шві́дко шпа́к
гороші́на шка́рпéткі ка́шта́н
шипші́на пампу́шка штанга

Вухо — вушко,
каша — кашка,
груша — грушка.

Вушка — мушка, кішка — кізка,
мишка — миска, жити — шити.

- Як змінилося значення слів?

швець — Шевчук, Шевченко
кравець — Кравчук, Кравченко
коваль — Ковальчук, Коваленко

ми..ка — кни..ка

Міняти шило на мило.
Шила в мішку не утаїш.
Як на шилі сидіти.

- Які букви пропущені?

Поміркуй, що може означати
цей малюнок.

Сьогодні Мишко влаштував у класі виставку світлин «Мої подорожі по Україні». Зранку ми разом з учителькою натягнули шворку біля стіни і розвісили його роботи.

Після уроків Мишко переодягнувся у вишиванку. Він виглядав урочисто, але дуже хвилювався. Це його перша виставка.

Як же цікаво розповідав Мишко! Ми усі захотіли побачити водоспад Шіпіт і Шацькі озера. А також — і собі влаштувати виставки.

ВИШИВА́НКА

Вишиваю вишива́ночку
Я для братика Іва́ночка.
Вишива́ночка у вишеньках,
Ягідка́ми рясно вишита.
Вся в мере́жках вишива́ночка —
Подару́нок для Іва́ночка.

Варвара Гринько

Вишивати (що?) ...,
вишива́ти (як?) ...,
вишиванка (яка?)

• Добери слово.

